

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนาในชุมชนบ้านตลาดแขก จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Development of a Peaceful Village Model Based on Religious Teachings in the Taladkhaek Community, Nakhon Si Thammarat Province

กมลาศ ภวชนาธิพงศ์¹, อำนาจ บัวศิริ², ทิพย์ธิดา ณ นคร³ และ อุดม จันทิมา⁴

Kamalas Phoowachanathipong¹, Amnaj Buasiri², Tiptida Na Nakorn³ and Udom Chantima⁴

^{1,3} สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² นักวิชาการอิสระ

³ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,3} Buddhist Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

² Independent scholars, Thailand

⁴ Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: ¹kamalas2013@gmail.com

Retrieved: December 18, 2023; Revised: December 19, 2024; Accepted: December 22, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสานวิธีนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตลาดแขก 2) ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนศาสนา และ 3) นำเสนอรูปแบบกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านสันติสุขตามหลักคำสอนศาสนา เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจการรับรู้ชุมชนแบบประเมินความพึงพอใจ การสัมภาษณ์เชิงลึก กิจกรรมเสวนา การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดสื่อสร้างสรรค์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 66 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และเชิงปริมาณด้วยสถิติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านตลาดแขกเป็นต้นแบบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยความเข้าใจในความแตกต่าง เคารพความเชื่อ และแบ่งปันโดยไม่แบ่งแยก 2) การส่งเสริมผ่านกิจกรรมประกอบด้วย (1) การถอดบทเรียน (2) การสำรวจข้อมูลรอบครัว (3) ประชุมกลุ่มย่อยผู้นำชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านพหุวัฒนธรรม (4) สำรวจบริบทชุมชน (5) สร้างเครือข่ายและรับการสนับสนุนจากภาครัฐ และ (6) กิจกรรมสื่อสร้างสรรค์ “นครบันทึก มรดกวัฒนธรรม ชุมชนบ้านตลาดแขกสันติสุข” ผ่านการเล่าเรื่องราวจากผู้นำศาสนาและชุมชน รูปแบบกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านสันติสุขประกอบด้วย (1) การประสานเครือข่าย (2) สร้างความร่วมมือ (3) เสริมพลังเยาวชน ผ่านแนวทาง UFAS ได้แก่ สร้างความเข้าใจ (Understand), สร้างศรัทธา (Faith), เห็นคุณค่า (Appreciate) และ พัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable) เพื่อปลูกฝังเยาวชน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวได้รับความพึงพอใจในระดับสูงจากผู้นำชุมชน 3 ศาสนาและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีการรับรู้ เห็นด้วย และสนับสนุนกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: หมู่บ้านต้นแบบสันติสุข; ชุมชนบ้านตลาดแขก; พหุวัฒนธรรม; หลักคำสอนของศาสนา

Abstract

The objectives of this research are to: 1) study the multicultural lifestyle in the Ban Talat Khaek community, 2) promote activities for developing a peaceful model village according to religious teachings, and 3) present activities for developing the Santisuk model village. This mixed-methods research used tools including the Santisuk Community Perception Survey, satisfaction assessment forms, in-depth interviews, group discussions, participatory observation, and creative media activities. The sample group consisted of 66 individuals, and data analysis involved both qualitative (content analysis) and quantitative (statistical) methods. The findings revealed that 1) Ban Talat Khaek is a model of peaceful coexistence through respect, understanding, and the acceptance of religious and cultural differences. The community shares traditions without discrimination, fostering harmony. 2) Activities promoting peace included: (a) extracting community lessons, (b) surveying family data, (c) organizing small group meetings with community leaders to exchange views on multiculturalism, (d) surveying the community context, (e) building networks with government support, and (f) producing creative peace media titled “Nakhon Raet, Cultural Heritage, Ban Talat Khaek Santisuk Community.” This storytelling initiative documented peaceful coexistence through voices of religious and community leaders. The development of the Santisuk model village included: (a) network coordination, (b) building cooperation, and (c) empowering youth using the UFAS approach: Understand (create understanding), Faith (build faith), Appreciate (recognize value), and Sustainability (foster long-term development). The aim was to instill multicultural awareness and peace values in youth.

Overall, satisfaction with the activities was very high, with strong agreement and support from leaders of the three religions and other stakeholders in promoting peaceful coexistence in the Ban Talat Khaek community.

Keyword: A Peaceful Village Models; Ban Talat Khaek Community; Multiculturalism; Religious Teachings

บทนำ

รูปแบบการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกัน อาจเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ทุกเมื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของศาสนาและความเชื่อ เพราะมนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่ต้องการปัจจัยมากมายในการดำรงชีวิต และหนึ่งในนั้นคือเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อยึดถือเป็นหลักดำเนินชีวิต เกิดเป็นศาสนาและลัทธิต่าง ๆ จากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ถิ่นที่อยู่ และการดำเนินชีวิต โลกใบนี้มีหลากหลายศาสนา ซึ่งโดยแก่นแท้แล้วทุกศาสนามีคำสอนที่คล้องกัน คือการสอนให้ทุกคนเป็นคนดี และเนื่องด้วยการกระจายตัวของผู้คนทั่วทุกมุมโลกจากการที่มีผู้ที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันอาศัยปะปนในพื้นที่เดียวกัน และจากความคิดความเชื่อบางประการที่ไม่

สอดคล้อง กลายเป็นชนวนที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง มักนิยมเลือกที่จะใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการตอบโต้ความรุนแรง เป็นการใช้ความรุนแรงที่เหนือกว่า トラบใดที่สังคมยังยอมรับว่า การใช้ความรุนแรง คือ วิธีแก้ปัญหาอาชญากรรม เป็นเหตุให้มีการสร้างและปรับปรุง กองกำลัง ทหาร และยุทธโธปกรณ์ เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ (Easwaran, 2002)

คำว่าสันติสุขเป็นคำพูดที่ถูกพูดถึงบ่อยมาก เราได้ยินคำนี้ควบคู่กับคำว่าสันติภาพอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน อย่างไรก็ตามความหมายของคำว่า “สันติสุข” ค่อนข้างเป็นนามธรรม ดังนั้นผู้คนส่วนใหญ่ จึงมีความเข้าใจเกี่ยวกับ สันติสุขในบริบทที่หลากหลาย นำมาสู่ความคิดและการปฏิบัติ เพื่อนำมาสู่การสร้างสันติสุข เพื่อให้เกิดสันติภาพไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เราทราบกันดีแล้วว่า สันติภาพ คือ การปราศจากภาวะความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงทางวัฒนธรรม สันติภาพคือการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่ไม่ใช้ความรุนแรง และสร้างสรรค์ จากความหมายของคำว่า “สันติภาพ” ข้างต้น จะเห็นได้ว่า สภาวะของความเป็นสันติภาพ ปฏิเสธความรุนแรง 3 รูปแบบ นั่นคือ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงทางวัฒนธรรม (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2551) สันติสุขจึงเป็นภาวะที่คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขเป็นภาวะที่มนุษย์มีความต้องการ เป็นภาวะที่ไม่ทำร้ายหรือใช้ความรุนแรงต่อกัน เป็นเกณฑ์ในการให้อภัย สันติสุขยังรวมความถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมวลมนุษยชาติ ความร่วมมือที่จะขจัดความเห็นแก่ตัว เพื่อเป็นความหวังในการอยู่ร่วมกัน ความสุขอันเกิดจากความสงบ ในมิติความดี ความงาม และความจริง เป็นเป้าหมายแห่งชีวิต เป็นความสุขที่ได้รับสนองตอบทางกายภาพสมบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 เมื่อสันติสุขเป็นความคิดสร้างสรรค์ เป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันว่าภาวะของสันติสุขเป็นสิ่งที่มียุ่จริง ไม่ใช่เพียงจินตนาการที่เพ้อฝัน เพราะมนุษยชาติมุ่งหวังที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเป้าหมายของชีวิตและสังคม โดยไม่จำกัด เพศ วัย อาชีพ ชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนา เป็นหลักปฏิบัติที่จะนำสังคมไปสู่ความสงบสุข การจัดความเป็นอกุศลจิตที่เกิดจากความคับแค้น พยาบาท ด้วยความรู้ ความเข้าใจ ในโทษภัยและคุณประโยชน์

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาที่ทำนายอย่างย้ง เกี่ยวกับปัญหาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนไทยเริ่มจางหายไป ซึ่งแต่เดิมคนไทยอาศัยอยู่ร่วมกันแบบครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน ที่มีความเอื้ออาทร และถ้อยทีถ้อยอาศัย ฟังฟังซึ่งกันและกัน มีความปรองดอง สมานสามัคคีต่อกัน แต่ทว่าเมื่อสังคมไทยทั้งในเมืองและชนบท ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นสังคมบริโภคนิยมและกระแสของของโลกาภิวัตน์ ทำให้วิถีชุมชนของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมีลักษณะของต่างคนต่างอยู่ ขาดปฏิสัมพันธ์ที่เอื้ออาทรต่อกัน นับวันสังคมไทยจึงเป็นสังคมที่อ่อนแอ ซึ่งทำให้ภัยในสังคมจากโจรผู้ร้ายและภัยจากยาเสพติด มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้สังคมชุมชน ขาดสันติสุข ดังจะเห็นได้จากปัญหาความขัดแย้งในสังคมที่มีปรากฏให้เห็นทั้งชุมชนเมืองและชนบทไม่ว่าแม้แต่ปัญหาระหว่างชุมชนกับวัด อย่างกรณีของชุมชนตลาดพาหุรัด และชุมชนตลาดเฉลิมลาภ (ที่มีปัญหาการเวนคืนที่ดินของวัด และสำนักพุทธ มีสาเหตุจากความขัดแย้งที่เกิดจากองค์ประกอบด้านบุคคล ด้านการปฏิสัมพันธ์กัน และด้านสภาพองค์กร) ทั้งนี้เป็นเพราะวิถีความเป็นอยู่แบบชุมชนที่เคยเข้มแข็งจางหายไปจากสังคมไทย ในขณะที่นโยบายภาครัฐก็มุ่งเน้นความเจริญของประเทศด้านเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การขยายเขตชุมชนเมือง และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด เหล่านี้เป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถนำพาประเทศไทย คนไทยเข้าถึงการพัฒนาแบบยั่งยืน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่ทรัพยากรในโลกเริ่มมีจำกัด และนับวันยิ่งขาดแคลนมากยิ่งขึ้นช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยที่กว้างขึ้น ความไม่สมดุลของ

การแบ่งสรรทรัพยากร ล้วนแล้วแต่จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยุ้งยากต่อการจัดการ และมีโอกาสที่จะนำไปสู่ความรุนแรงมากยิ่งขึ้นด้วย (พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ), (2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ชุมชนพหุวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันสันติสุข 3 ศาสนา มีลักษณะของชุมชนมีความรักสามัคคีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ มีการรักษาสืบสานอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่ การมีศูนย์รวมความคิดหรืออุดมการณ์ที่เข้มแข็งอันมีรากฐานมาจากคำสอนทางศาสนาและวิถีวัฒนธรรมความเชื่อที่สืบทอดกันมา และพลังของผู้นำ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านตลาดแขก ตำบลคล้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นชุมชน 3 ศาสนา คือ ชาวมุสลิม ชาวพุทธ ชาวคริสต์ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันยาวนานมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการแบ่งปันกันในชุมชน อยู่ร่วมกันไม่มีความขัดแย้งกันในชุมชน มีการหล่อหลอมความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทรกันมาตลอด อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข งานวิจัยนี้ได้มุ่งส่งเสริมกิจกรรมและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบที่มีลักษณะการอยู่ร่วมกันที่ไม่มีความขัดแย้ง ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างไรให้มีความสุข กิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมที่มีพหุวัฒนธรรมมีความเชื่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง แต่มีจุดร่วมกันที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชน หรือคนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อเสนอผลการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา เป็นแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนต้นแบบอยู่ร่วมกันสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตลาดแขก
- 2) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนาในชุมชนบ้านตลาดแขก
- 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนาในชุมชนบ้านตลาดแขก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีในการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ที่เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการทางศาสนาในการอยู่ร่วมกันของชุมชนสันติสุขต้นแบบ วิถีปฏิบัติและกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนสันติสุขในสังคมไทย ศึกษากระบวนการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนทางศาสนา รวมทั้งการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพหุวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยและเป็นโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ ตามรูปแบบดังนี้

- 1) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การรวบรวมจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากในคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิ ของทั้ง 3 ศาสนา และจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และจากการศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ จากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร เอกสาร งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัย รวมทั้งสื่ออินเทอร์เน็ต

ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนสันติสุข การอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม 3 ศาสนา และการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย กิจกรรมเสวนา และกิจกรรมสื่อสารสร้างสรรค์สันติสุข โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ ด้วยการใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2) วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การเก็บข้อมูลวิเคราะห์แบบสำรวจการรับรู้ชุมชนสันติสุข ด้วยเครื่องมือวิจัย ที่ได้สร้างขึ้นมา ได้แก่ แบบสำรวจการรับรู้ชุมชนสันติสุข และแบบประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโครงการ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลทางสถิติ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางร้อยละ ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น แบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาในเชิงเอกสารและการศึกษาเชิงพื้นที่

การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา ของทุกศาสนา ที่นำมาใช้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นคุณลักษณะหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขที่ พึงประสงค์ กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา ศึกษากระบวนการพัฒนา หมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนทางศาสนา และองค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของศาสนา ต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพหุวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อถอดบทเรียนการศึกษาภาคสนามด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา นักวิชาการ ครู และประชาชนในชุมชนหรือหมู่บ้านสันติสุขตามหลักทางศาสนา สถาบันการศึกษาหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของศาสนาต่าง ๆ

ระยะที่ 2 การออกแบบเครื่องมือ และวิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือเชิงคุณภาพและเครื่องมือเชิงปริมาณ นำไปใช้ในพื้นที่ เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ในลักษณะวงจรปฏิบัติการ ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observe) การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) และการปรับปรุงแผน (Plan) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปเรื่อย ๆ โดยใช้เทคนิคและเครื่องมือที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการ ขับเคลื่อนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ประชุมกลุ่มย่อย การเสวนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

การหาคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ค่า IOC อยู่ในระหว่าง (0.5-1.00) ถือว่าผ่านเกณฑ์ และนำไปทดลองใช้ (try out) กับเยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่ ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ได้ค่าความเที่ยง ระดับความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) เท่ากับ .87 ถือว่าเป็น เกณฑ์มาตรฐาน คณะผู้วิจัยได้นำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนจากกลุ่มผู้นำศาสนา นักวิชาการ องค์กรศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรการ พัฒนาที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของศาสนาต่าง ๆ และเครือข่ายชุมชนสันติสุข ในชุมชนบ้านตลาด แหก ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน ได้แก่ อบต., กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้นำทางศาสนา (2) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนของทั้ง 3 ศาสนา ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฯ (3) ตัวแทนสถาบันการศึกษา (4) ตัวแทนประชาชน (5) เยาวชนใน พื้นที่วิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน 3 ศาสนา และตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฯ จำนวน 11 คน 2) ตัวแทนประชาชน 18 ครอบครัว จำนวน 18 คน 3) ผู้นำชุมชน ประชาชนเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย 12 คน 4) กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม “นครบันทึก มรดกวัฒนธรรม ชุมชนบ้านตลาดแขกสันติสุข” จำนวน 25 คน

ระยะที่ 3 การประเมินผลการดำเนินการวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological triangulation) จากข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง การประชุมกลุ่มย่อย การเสวนากลุ่มย่อย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเข้าร่วมเสวนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประเมินผลการรับรู้ชุมชนสันติสุข การเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน ประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่มย่อย ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า วิธีการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตลาดแขก จากการลงพื้นที่ พบว่า ในชุมชนอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนานด้วยความสันติสุข โดยมีคุณลักษณะหมู่บ้านต้นแบบสันติสุข ทั้ง 4 ด้าน เป็นรากฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมีความรักใคร่ สามัคคี ช่วยเหลือกัน แม้จะมีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่สะท้อนกลับมาจากคนในชุมชน คือมีความห่วงใยว่าการอยู่ร่วมกันแบบสันติสุขนี้จะหมดหรือค่อย ๆ สูญหายไป เนื่องจากเยาวชนในปัจจุบันให้ความสนใจกับการอยู่ร่วมกันหรือเห็นความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมน้อยลง หรือไม่เห็นความสำคัญเลย จึงมีความต้องการที่จะอนุรักษ์สืบสานสังคมแบบพหุวัฒนธรรมนี้ไว้ โดย 1) ต้องการให้เยาวชนรักษาวินัยชุมชน คงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 2) ต้องการให้เยาวชนพัฒนาจิตโดยอาศัยความเชื่อ ความศรัทธา ตามหลักศาสนา มีหลักคำสอนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ 3) ต้องการให้เยาวชนปฏิบัติที่ดีต่อกันในชุมชน มีความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในชุมชน 4) ให้เยาวชนเห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของชุมชน และรักษาวินัยชุมชนไว้ให้อยู่ร่วมกันบนพื้นฐานพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านตลาดแขก มีบริบทที่ชัดเจน คือ (1) มีคุณลักษณะหมู่บ้านต้นแบบสันติสุข ตามหลักทฤษฎี 4 ประการประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 2) การยึดหลักคำสอนทางศาสนา 3) แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ 4) การรักษาวินัยชุมชน ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน เป็นรากฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความรักใคร่ สามัคคี ช่วยเหลือกัน ถึงแม้จะมีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (2) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน แม้จะเป็นชุมชนที่มีความแตกต่างกันในการนับถือศาสนา แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บนพื้นฐานการดำเนินชีวิตแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึงการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมายและมีคุณธรรมจริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองของรัฐซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น และการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือประชาชนสามารถอยู่

ร่วมกันอย่างสันติสุข การยึดหลักคำสอนทางศาสนา ศาสนา หมายถึง ความเชื่อ หลักการปฏิบัติและพิธีกรรม โดยมีจุดประสงค์ที่จะช่วยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีความเข้มแข็งในการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ความกลัว ความทุกข์ ฯลฯ ทำหน้าที่ในด้านการควบคุมสภาพจิตใจมนุษย์ให้อยู่บรรทัดฐานและสำนึกร่วมของสังคมการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม การปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่บุคคลนับถือ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา โดยใช้กระบวนการในการปฏิบัติการผ่านกิจกรรมในชุมชนบ้านตลาดแขก ประกอบด้วย 1) ถอดบทเรียนพื้นที่ชุมชนตลาดบ้านแขก ตำบลคลั่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลครอบครัวในโครงการวิจัย 3) จัดประชุมกลุ่มย่อยผู้นำชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านพฤติกรรมของตัวแทนชุมชนในพื้นที่ 4) การสัมภาษณ์ผู้นำภาครัฐในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้อำนวยการกองวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช 5) สำรวจพื้นที่ พื้นที่ชุมชนตลาดบ้านแขก และ 6) กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนเล่าเรื่องราวด้านพฤติกรรม ในหัวข้อ “นครบันทึก มรดกวัฒนธรรม ชุมชนบ้านตลาดแขกสันติสุข” ผลของการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่สำนึกถึงฐานตนเอง หมั่นปลูกฝังวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขหลายประการด้วยกัน คือ 1) การเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ 2) การรู้หน้าที่ของตนเอง 3) การช่วยเหลือกัน การแสดงความมีน้ำใจกับคนในชุมชน และคนรอบข้าง 4) การเกื้อกูลกัน 5) การทำกิจกรรมชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

จากการสะท้อนความคิด พบว่า มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่มีความขัดแย้ง ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน มีความสามัคคี แบ่งปันรักใคร่กัน ร่วมกิจกรรมของแต่ละศาสนาได้ แต่ไม่ร่วมพิธีกรรม โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในพื้นที่ว่า ขาดการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง ต้องการเผยแพร่จุดดีของชุมชน ผ่านกลุ่มเยาวชน เป็นการถ่ายทอดจริยธรรมคุณธรรมที่ดีงามและปลูกจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนตามหลักคำสอนของศาสนาสืบต่อไปให้รุ่นต่อไปได้ด้วย

ผลการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยเชิงปฏิบัติการ และส่งเสริมกิจกรรมโครงการ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล นำไปสู่การเสนอผลการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา สรุปได้ว่า ในแง่ของความยินดีร่วมมือร่วมใจ คนในพื้นที่ เต็มใจที่จะเป็นส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องการส่งเสริม คือ ต้องการส่งเสริมเยาวชนให้ทำกิจกรรมร่วมทั้ง 3 ศาสนา ให้รักกันตั้งแต่เด็ก สะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าจะนับถือศาสนาต่างกัน แต่ชุมชนก็อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คนในชุมชนมีความยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน มีความเอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน

ผลการวิเคราะห์เชิงเชิงปริมาณ แบบสำรวจการรับรู้ชุมชนสันติสุขเยาวชน พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างชุมชนบ้านตลาดแขก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 68.00 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่างอายุ 18 - 21 ปี มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสำรวจการรับรู้ชุมชนสันติสุข โดยรวมและรายด้าน โดยภาพรวม (n = 30)

ลำดับ	การรับรู้ชุมชนสันติสุข	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านทาน	4.61	0.28	มากที่สุด
2	ด้านปิยวาจา	4.66	0.32	มากที่สุด
3	ด้านอรรถจริยา	4.57	0.33	มากที่สุด
4	ด้านสมานัตตตา	4.55	0.41	มากที่สุด
รวม		4.60	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 การรับรู้ชุมชนสันติสุข โดยรวมและรายด้านของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.60 สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านอรรถจริยา ($\bar{X} = 4.57$, SD = 0.33) รองลงมาคือด้านอรรถจริยา ($\bar{X} = 4.57$, SD = 0.33)

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ องค์ประกอบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามหลักคำสอนทางศาสนาสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณลักษณะหมู่บ้านต้นแบบสันติสุข ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 2) การยึดหลักคำสอนทางศาสนา 3) แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ 4) การรักษาวินัยชุมชน เพื่อส่งเสริมจุดร่วมที่ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ขัดแย้ง ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นตัววัดการรับรู้ชุมชนสันติสุข

2. ปัจจัยกระบวนการ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยกระบวนการประกอบไปด้วย ดังนี้

1) โครงการหมู่บ้านสันติสุข ในชุมชนบ้านตลาดแขก เนื่องจากอยู่ในเขตเมือง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเหนียวแน่น การอยู่ร่วมกันในชุมชนมีมิติของความเมตตาต่อกันค่อนข้างชัดเจน ประเด็นที่คนในพื้นที่ให้ความสนใจจะคล้าย ๆ กัน คือ เรื่องการตระหนักถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม ซึ่งมีกิจกรรมจัดอยู่อย่างต่อเนื่องแต่จะจัดในพื้นที่ทั้งจังหวัด ไม่ได้เฉพาะเจาะจงอยู่ในเขตชุมชนบ้านตลาดแขก ซึ่งมีศาสนสถาน ทั้ง 3 ศาสนาอยู่ร่วมกัน

2) ร่วมคิด สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน แนวคิดในการสร้างรูปแบบเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

ให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ ทั้งในส่วนของมุมมองของคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ และในเรื่องเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การประชุมกลุ่ม การยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมทีม การแบ่งงาน จัดสรรงาน การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน จึงจัดโครงการสื่อสร้างสรรค์สันติสุขเล่าเรื่องราวด้านพหุวัฒนธรรม เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการทำงานส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนระหว่างต่างศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างสรรค์ให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชุมชนยั่งยืน ต้องเผยแพร่จุดดีของชุมชน ผ่านกลุ่มเยาวชน เป็นการถ่ายทอดจริยธรรมคุณธรรมที่ดีงามและปลูกจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนตามหลักคำสอนของศาสนาสืบต่อให้รุ่นต่อไปได้

3) ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมแก้ไขปัญหา ค้นหาความต้องการของชุมชน ประสานตัวแทนนักวิจัยในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่ทำงานร่วมกับ คณะผู้วิจัย

4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เลือกสถานที่ มรดกวัฒนธรรม รายละเอียดดังนี้ คือ พื้นที่ในชุมชนบ้านตลาดแขก จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกสถานที่สำคัญ ดังนี้ วัดมเหยงคณ์, คริสตจักรเบธเลเฮ็ม, ศาลหลักเมือง, มัสยิดท่าช้าง เป็นต้น

5) ร่วมจัดและปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยในพื้นที่ร่วม สนับสนุน โดยการลงพื้นที่กับเยาวชน สนับสนุน และร่วมแก้ปัญหาระหว่างการทำสื่อสร้างสรรค์สันติสุข จัดหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการคลิปวิดีโอ มาอบรมให้เยาวชนได้เรียนรู้พัฒนาทักษะ มีมุมมองในการถ่ายทำ การทำเพลง ประกอบ การตัดต่อ การแทรกตัวหนังสือ

6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน ผู้วิจัย จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนและให้กำลังใจเยาวชน ด้วยการมอบเสื้อยืด ทีมหมู่บ้านสันติสุข เพื่อแสดง เอกลักษณ์ และการเป็นทีมเดียวกัน

7) ร่วมปฏิบัติตามโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยเข้าร่วมตัดสินใจผู้ชนะเลิศ โดยรับฟังการนำเสนอจากเยาวชน

8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ มีการ ประเมินผล โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นตัววัดการรับรู้ชุมชนสันติสุข

3. ปัจจัยบริบท ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือของหน่วยงานราชการ เช่น วัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน 2) คนในพื้นที่ 3) เยาวชนในพื้นที่

4. ปัจจัยผลลัพธ์ ประกอบด้วย ความร่วมมือกันในการแสดงความคิดเห็น และเยาวชนให้ความสำคัญ และสนใจในการทำคลิปสื่อสร้างสรรค์สันติสุข สะท้อนมรดกทางวัฒนธรรม เยาวชนเกิดการตระหนักถึงการ อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และที่สำคัญเกิดความร่วมมือกันของกลุ่มงานที่แม้จะต่างศาสนา หรือลงพื้นที่ใน ศาสนาอื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ในวิธีการปฏิบัติตนในศาสนสถานนั้น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอตามประเด็นข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่มีความขัดแย้ง มีความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมทางศาสนาสามารถไปร่วมได้ ปฏิบัติพิธีกรรม โดยไม่ขัดแย้งกับความเชื่อทางศาสนา แต่ละคนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ อมรา พงศาพิชญ์ (2552) ที่อธิบายว่า ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เกิดจากการที่แต่ละฝ่ายต่างก็พยายามรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนและไม่ยอมรับเอกลักษณ์และ วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ข้างเคียง สำหรับคนที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตจะมีมุมมองที่เปิดกว้างกว่า แม้ว่าพื้นฐานด้าน ความรู้ทางศาสนาอาจจะน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ของคนเหล่านี้จะสอนให้เขาได้เข้าถึงความเข้าใจ ถึงเสรีภาพในการนับถือศาสนา ปฏิบัติตาม ศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อ ของกัน

และกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้แม้ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจ นาคชาตรี (2553) ที่ได้ศึกษา หลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นตามคำสอนของพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม พบว่า ถ้าบุคคลศึกษาศาสนาและมีความรู้ในคำสอนทางศาสนาที่ถูกต้องย่อมไม่มีการแบ่งแยกเรื่องดินแดน เชื้อชาติ วัฒนธรรม แม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างทางภาษา และวัฒนธรรมผู้เป็นศาสนิกชนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้

ปัญหาหรือสิ่งที่อยากให้ได้รับการส่งเสริมคือ การให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นสิ่งที่คนรุ่นลูกหลานควรที่อนุรักษ์หรือดำรงมรดกวัฒนธรรมนี้ให้สืบทอดไป สอดคล้องกับแนวคิดของพลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ (2557) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม พบว่า การรับรู้เรื่องมรดกทางวัฒนธรรมที่ต่างกันออกไปในแต่ละช่วงอายุนั้นมีปัจจัยที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ช่วงเวลา หรือประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งในช่วงเวลาของคนรุ่นเก่านั้นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเป็นในรูปแบบของชุมชนชนบท ยังมีการประกอบอาชีพค้าขายทางเรือ และยังคงปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกลุ่มคนรุ่นใหม่แล้วนั้นจะพบว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่เติบโตมาในยุคสมัยที่ความเจริญพัฒนาเข้าไปในหมู่บ้านแล้ว ทำให้หมู่บ้านอยู่ในลักษณะชุมชนแบบชานเมืองที่ครอบครัวจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่แต่เมื่อถึงวันทำงานคนในชุมชนก็จะออกไปทำงานเมืองเป็นส่วนใหญ่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการปลูกฝังในเรื่องความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี การอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมร่วมกันการเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ แนวคิดการใช้กิจกรรมสื่อที่มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาการของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะของเยาวชน เน้นให้เยาวชนได้คิดวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะส่งผลให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจบรรลุตามแนวทางที่กำหนดและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ อีกทั้งผู้วิจัยได้รับคำปรึกษาที่ดีจากผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัยชุมชน ในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการให้สมบูรณ์เพื่อการนำไปใช้ได้จริง โดยการศึกษาครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สถานศึกษา องค์กรท้องถิ่น ได้แก่ อบต. ทำให้เกิดความสำเร็จในโครงการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ (2559) พบว่า การได้รับแรงส่งเสริมหรือการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ได้แก่ ภาครัฐการศึกษา นักวิชาการ หน่วยงานรัฐ สามารถเข้ามามีบทบาทและพัฒนาส่งเสริมจุดแข็งให้กับชุมชนและได้ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน การใช้สันติวิธีในการสร้างสันติภาพและสันติสุข ทำให้ชุมชนเกิดความรักสามัคคี มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ชุมชนมีเสรีภาพทางความคิดและมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชน และยังช่วยสืบสานอัตลักษณ์ของชุมชนให้ยั่งยืน

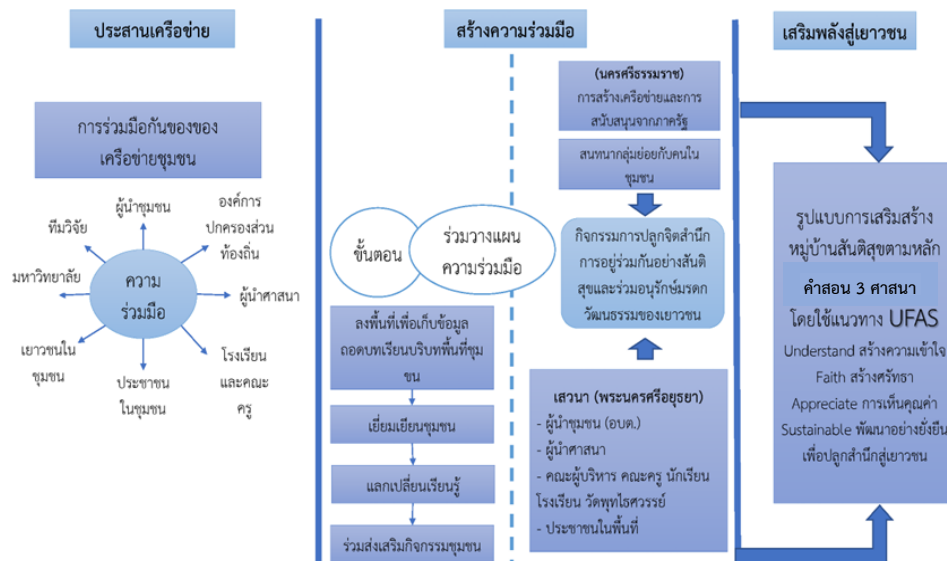
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนบ้านตลาดบ้านแขก มีการรับรู้การอยู่ร่วมกันในระดับมากที่สุด โดยพบว่า 1) ด้านทาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ฟังพาช่วยเหลือกันไม่แบ่งแยกศาสนา 2) ด้านปิยวาจา พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การแสดงออกทางคำพูดแสดงถึงความรักความสามัคคีในชุมชน และพูดคุย สนทนากับผู้คนที่พบเจอด้วยคำพูดสุภาพยิ้มแย้ม จริงใจต่อกัน 3) ด้านอัตถจริยา พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน ไม่แบ่งแยกศาสนา และตระหนักความรับผิดชอบต่อครอบครัวและชุมชนตามหลักคำสอนทางศาสนา 4) ด้านสมานัตตตา

พบว่ามีความเชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนสม่ำเสมอ พบว่ามีความเชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนสม่ำเสมอ

ประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมการเสวนาแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาหมู่บ้านสันติสุขตามหลักคำสอนศาสนา มีระดับความพึงพอใจมากถึงมากที่สุด พบว่า ผู้นำชุมชน 3 ศาสนา รวมถึงผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ มีการรับรู้ และการถ่ายทอด การรับรู้ เห็นด้วยกับกิจกรรมที่ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ เห็นด้วยและสนับสนุนการทำกิจกรรมร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ของการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา จากคุณลักษณะหมู่บ้านต้นแบบสันติสุข ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 2) การยึดหลักคำสอนทางศาสนา 3) แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ 4) การรักษาวิถีชุมชน ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ต้องอาศัย 3 องค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อน ดังรูปภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา

1. การประสานเครือข่าย หมายถึง การสร้างความร่วมมือของชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ประสาน เชื่อมภายในและภายนอกของคนในและคนนอกพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน โรงเรียนและคณะครู เพื่อปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชน ทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน การเรียนรู้ซึมซับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของสังคมพหุวัฒนธรรม และความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนที่มีคุณค่า ไม่ใช่เฉพาะในชุมชนแต่มีคุณค่าในระดับประเทศ ด้วยการจัดกิจกรรมในพื้นที่ ทั้งกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการสร้างความสามัคคีในชุมชน

2. สร้างความร่วมมือ หมายถึง การส่งเสริม ร่วมมือ วางแผน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยกันส่งเสริมสร้างกิจกรรม ผ่านการปลูกจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และร่วมอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของเยาวชน โดยใช้

พลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการสร้างกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาและปลูกจิตสำนึกอย่างยั่งยืน

3. เสริมพลังเยาวชน หมายถึง การปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้มีโอกาสได้เข้าใจ รับรู้ เรียนรู้ เห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิถีชุมชน ที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยให้เริ่มทำกิจกรรมด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้นำเสนอ สะท้อนความคิด ผ่านมุมมองของเยาวชนโดยเสริมพลังเยาวชน สะท้อนความคิดผ่านมุมมองของเยาวชนโดยใช้แนวทาง UFAS คือ Understand สร้างความเข้าใจ Faith สร้างศรัทธา Appreciate การเห็นคุณค่า Sustainable พัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อปลูกสำนึกสู่เยาวชน

1) สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตแบบพุทธวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกัน 3 ศาสนา การอยู่ด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเมตตา ความสามัคคี ช่วยเหลือกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกหล่อหลอมจากรุ่นสู่รุ่น การรักษาวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสิ่งที่เยาวชนรุ่นใหม่ควรรักษา และสืบสานต่อไป

2) สร้างศรัทธา หลักคำสอนในทางศาสนาทุกศาสนา สอนให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีเมตตา กรุณา รักใคร่กัน สามัคคีกัน ไม่ว่าคนในชุมชนจะนับถือศาสนาอะไร ถ้ายึดมั่นในคำสอนในศาสนาของตน ก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ร่วมสอนและให้เยาวชนได้เรียนรู้ เข้าปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ เข้าใจหลักคำสอนทางศาสนา ก็จะเป็นการปลูกฝังความศรัทธาในศาสนาให้กับเยาวชนทั้ง 3 ศาสนา และยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ฉะนั้นหากเยาวชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักคำสอนตามศาสนาของตน ปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติต่อไปในอนาคต

3) การเห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และได้เข้าเยี่ยมชมมรดกวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่ในชุมชน จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจกับประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ห่วงแหน และจะช่วยกันทำนุบำรุงดูแลรักษามรดกวัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป การจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ทำร่วมกัน อาจเป็นการเข้าไปร่วมกันดูแล ภูมิทัศน์รอบ ๆ มรดกวัฒนธรรมนั้น หรือเผยแพร่เรื่องราวผ่านสื่อบอกเล่าวัฒนธรรมของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน การส่งเสริมกิจกรรมจากผู้ใหญ่ในชุมชน สู่เยาวชนควรเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนา และปลูกสำนึกสู่เยาวชนอย่างยั่งยืน ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนและผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่มีความต้องการส่งเสริมกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามหลักคำสอนทางศาสนา ทำให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วนในพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน ประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาชุมชน ควรขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การสร้างความร่วมมือภาคเอกชน และสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมเข้าไปพัฒนาระดับชุมชน และปลูกจิตสำนึกการรักษามรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านเยาวชน และภาคสถาบันการศึกษาที่มีพันธกิจในการให้บริการวิชาการแก่สังคม ควรทำโครงการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่มีจุดมุ่งหมายร่วมสร้างความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกัน และร่วมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนที่ด้อยโอกาส

หน่วยงานภาครัฐ ควรสนับสนุนสินค้าวัฒนธรรมชุมชน ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของการอยู่ร่วมกันสันติสุข เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล อบต. ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน 3 ศาสนา มีแผนพัฒนาตำบลมีกลไกขับเคลื่อนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยสร้างตัวชี้วัดชุมชนต้นแบบสันติสุขในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและออกแบบกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์. (2559). *ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ 26: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง* (รายงานวิจัยสาขาสันติศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2551). *พระพุทธเจ้ากับแผนการกู้อิสรภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โพรดักส์.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ). (2561). ปรัชญาการศึกษา: Philosophy of Education. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 6(2), 416-429.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557). *การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรายน้อย (วิทยานิพนธ์สถาบันพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิโรจ นาคชาตรี. (2553). *หลักการปฏิบัติต่อผู้นับถือศาสนาอื่นตามคำสอนของพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม (วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2552). สิทธิมนุษยชนในมิติวัฒนธรรม. ใน *การประชุมวิชาการแต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชั้นชน: วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา*. (หน้า 8-24).
- Easwaran, E. (2002). *Nonviolent Soldier of Islam: Badsha Khan, A Man to Math His Mountains*. California: Nilgiri Press.